

CÔNG TÁC GIẢNG DẠY VÀ NGHIÊN CỨU KHOA HỌC TRONG LĨNH VỰC HÌNH SỰ VÀ KIỂM SÁT HÌNH SỰ CỦA TRƯỜNG ĐẠI HỌC KIỂM SÁT HÀ NỘI

BÙI THỊ HẠNH*

Với chức năng thực hành quyền công tố, kiểm sát hoạt động tư pháp và nhiệm vụ chống oan sai, bỏ lọt tội phạm, ngành Kiểm sát nhân dân luôn chú trọng tập trung nhiều nguồn lực cho các công tác thực hiện chức năng trong lĩnh vực hình sự. Là cái nôi đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực cho ngành, Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội (ĐHKSHN) cũng đặc biệt quan tâm đến công tác đào tạo, bồi dưỡng các kiến thức, kỹ năng của Kiểm sát viên trong lĩnh vực hình sự, bao gồm thực hành quyền công tố và kiểm sát điều tra, thực hành quyền công tố và kiểm sát xét xử, kiểm sát việc tạm giữ, tạm giam và thi hành án hình sự. Nhiệm vụ đó được thực hiện bởi đơn vị chuyên môn là Khoa Pháp luật hình sự và Kiểm sát hình sự. Vì vậy, để đáp ứng các mục tiêu đào tạo bồi dưỡng, nhất là trong bối cảnh đẩy mạnh cải cách tư pháp như hiện nay, công tác giảng dạy, nghiên cứu khoa học trong lĩnh vực hình sự và kiểm sát hình sự phải có những đổi mới hơn nữa để ngày càng đáp ứng tốt hơn các yêu cầu của thực tiễn.

1. Đặc điểm tình hình và những yêu cầu đặt ra đối với hoạt động giảng dạy và nghiên cứu khoa học trong lĩnh vực hình sự tại Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội

Trong chương trình khung đào tạo của Trường ĐHKSHN, các môn học về hình sự nói chung bao gồm lĩnh vực hình sự và kiểm sát hình sự luôn chiếm một vị trí quan trọng đáng kể. Hoạt động nghiên cứu khoa học thể hiện qua các công tác như biên soạn, chỉnh sửa giáo trình, tài liệu, chương trình các môn học trong phạm vi chuyên môn, tham gia hoặc tổ

chức các cuộc hội thảo, viết bài báo khoa học, đóng góp ý kiến xây dựng luật và các văn bản hướng dẫn dưới luật, thực hiện các công việc khác về chuyên môn trong lĩnh vực hình sự và kiểm sát hình sự. Đây cũng là mảng nội dung chủ yếu trong các hoạt động nghiên cứu khoa học và hợp tác quốc tế hàng năm của Nhà trường.

Với vị trí, ý nghĩa nói trên trong công tác đào tạo và nghiên cứu khoa học, nhóm nội dung liên quan đến pháp luật hình sự và kiểm sát hình sự ở Trường ĐHKSHN luôn đứng trước đòi hỏi phải không ngừng tìm tòi, đổi mới nhằm đáp ứng ngày càng tốt hơn yêu cầu đào tạo, bồi dưỡng nguồn nhân lực của ngành Kiểm sát, yêu cầu hợp tác và hội nhập quốc tế. Có thể nhận thấy, bên cạnh các tiêu chí cần đáp ứng như với bất kỳ một cơ sở đào tạo luật nào khác, việc giảng dạy và nghiên cứu khoa học trong lĩnh vực hình sự ở Trường ĐHKSHN cần đáp ứng các tiêu chí riêng biệt sau đây:

- Phải làm rõ được những vấn đề lý luận về pháp luật hình sự, pháp luật tố tụng hình sự và kiểm sát hình sự, trong đó chú trọng đến những vấn đề lý luận về kiểm sát hình sự. Sứ mệnh của bất kỳ cơ sở đào tạo đại học nào cũng đều xoay quanh việc nghiên cứu, phát triển tính học thuật, tính hàn lâm của lĩnh vực nghiên cứu, và các cơ sở đào tạo trình độ cử nhân luật cũng đều coi trọng việc nghiên cứu để phát triển kho tàng lý luận về luật học. Trường ĐHKSHN không nằm ngoài quy luật đó. Vì vậy, trong giảng dạy và

* Tiến sĩ, Trường khoa Pháp luật hình sự và Kiểm sát hình sự, Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội

nghiên cứu khoa học thuộc lĩnh vực hình sự, sứ mệnh đầu tiên của Nhà trường vẫn là nghiên cứu, giảng dạy, góp phần phát triển, làm giàu tri thức khoa học pháp lý, tiếp tục làm rõ những vấn đề pháp lý dưới góc độ lý luận, học thuật.

Tuy nhiên, trong lĩnh vực hình sự, bên cạnh hoạt động nghiên cứu những vấn đề cơ bản của khoa học pháp lý hình sự, cần đặc biệt tập trung nghiên cứu chuyên sâu theo định hướng gắn với việc thực hiện chức năng của ngành Kiểm sát trong lĩnh vực hình sự, tức là khoa học về thực hành quyền công tố và kiểm sát điều tra, thực hành quyền công tố và kiểm sát xét xử, kiểm sát tạm giữ, tạm giam và thi hành án hình sự. Đây là hướng đi riêng của Trường ĐHKSHN, trong bối cảnh các cơ sở đào tạo luật đang mở ra theo hướng đa dạng hóa thì hướng đi này cần được kiên định thực hiện nhằm tạo nên sự khác biệt cũng như vị thế riêng của Nhà trường. Ý nghĩa đó không chỉ bó hẹp trong phạm vi đào tạo sinh viên, học viên cao học mà còn có ý nghĩa trong đào tạo lại, củng cố bồi dưỡng kiến thức cho các thế hệ cán bộ, Kiểm sát viên. Hơn bất kỳ cơ sở nào, Trường ĐHKSHN là nơi duy nhất có thể củng cố, bồi dưỡng và cập nhật thường xuyên kiến thức lý luận về lĩnh vực hình sự liên quan đến nghiệp vụ kiểm sát cho toàn thể đội ngũ cán bộ, Kiểm sát viên trong ngành, từ đó là nền tảng để họ có được nhận thức, thái độ và kỹ năng tốt hơn trong thực hiện các công tác nghiệp vụ kiểm sát.

- Làm rõ được những vấn đề thực tiễn về áp dụng pháp luật hình sự nói chung, trong lĩnh vực áp thực hành quyền công tố và kiểm sát hình sự nói riêng, nhằm tiệm cận gần hơn đến mục tiêu đào tạo cử nhân luật theo chuyên ngành hẹp (kiểm sát). Với mục tiêu đào tạo nguồn nhân lực cho Ngành

Kiểm sát nhân dân, Trường ĐHKSHN luôn chú trọng tính thực tiễn trong nội dung đào tạo. Đó là thực tiễn áp dụng pháp luật của các cơ quan tư pháp để đáp ứng yêu cầu nhiệm vụ kiểm sát tuân theo pháp luật trong hoạt động tư pháp, và đặc biệt là thực tiễn áp dụng pháp luật của chủ thể Viện kiểm sát, Kiểm sát viên để thực hiện chức năng thực hành quyền công tố trong giải quyết các vụ án hình sự. Vì vậy, tính thực tiễn cần được nhìn nhận với sự nổi trội, ưu tiên hơn so với tính hàn lâm trong tôn chỉ mục đích đào tạo của Nhà trường.

- Bên cạnh thực tiễn áp dụng pháp luật, Nhà trường cũng đặc biệt chú trọng những vấn đề liên quan đến kỹ năng nghề nghiệp của cán bộ, Kiểm sát viên trong thực hành quyền công tố và kiểm sát hình sự. Với đặc thù của một cơ sở đào tạo mang tính ứng dụng, Trường ĐHKSHN cần coi đây là một định hướng chủ đạo trong giảng dạy, nghiên cứu đối với các môn học trong lĩnh vực hình sự. Cần đào tạo, nghiên cứu về những yếu tố cấu thành nên hoạt động nghiệp vụ cụ thể của cán bộ, Kiểm sát viên khi thực hành quyền công tố và kiểm sát điều tra, kiểm sát xét xử, kiểm sát việc tạm giữ, tạm giam và thi hành án hình sự, đồng thời đánh giá thực trạng thực hiện các quy trình đó để có biện pháp đổi mới, nâng cao hiệu quả; từ đó áp dụng vào bồi dưỡng kỹ năng nghiệp vụ cho cán bộ, Kiểm sát viên khi thực hành quyền công tố và kiểm sát giải quyết các vụ án hình sự. Vì thế, công tác giảng dạy, nghiên cứu các môn học trong lĩnh vực hình sự phải giải quyết được những vấn đề thực tiễn đặt ra trong thực hành quyền công tố và kiểm sát hình sự, những vướng mắc, bất cập nổi cộm và đưa ra những giải pháp để nâng cao hiệu quả áp dụng các biện pháp nghiệp vụ trong ngành Kiểm sát nhân dân.

2. Một số giải pháp nâng cao hiệu quả giảng dạy, nghiên cứu khoa học trong lĩnh vực hình sự ở Trường Đại học Kiểm sát Hà Nội

Bám sát định hướng nói trên, nhằm đáp ứng yêu cầu ngày càng cao của nhiệm vụ đào tạo bồi dưỡng, công tác giảng dạy, nghiên cứu khoa học trong lĩnh vực hình sự của Nhà trường, cần thực hiện một số giải pháp sau đây:

- *Một là*, chú trọng, ưu tiên nghiên cứu để phát triển lý luận nghiệp vụ kiểm sát. Theo đó, có thể kế thừa, tiếp thu những tri thức lý luận khoa học pháp lý đã được xây dựng và bồi đắp qua nhiều thế hệ, đặc biệt của các cơ sở đào tạo luật có uy tín; tập trung nguồn lực để phát triển hướng đi riêng về khoa học nghiệp vụ kiểm sát, nghiên cứu học hỏi kinh nghiệm nước ngoài, đặc biệt những nước có nền tư pháp, công tố mạnh để tiếp thu, làm giàu lý luận về khoa học kiểm sát. Tăng cường hoạt động hội thảo, nghiên cứu đề tài, viết bài báo khoa học với chủ đề liên quan đến nghiệp vụ kiểm sát. Trong giảng dạy các môn cơ sở ngành, cần thường xuyên liên hệ và gắn kết nhiều nhất có thể đến các hoạt động nghiệp vụ kiểm sát, đào tạo kỹ năng, áp dụng kiến thức đó vào giải quyết các vấn đề thuộc về nghiệp vụ kiểm sát. Từng bước hình thành trong đội ngũ giảng viên là những nhân tố chủ đạo có chuyên môn và kiến thức lý luận tốt về nghiệp vụ kiểm sát để sử dụng làm nòng cốt, từng bước nhân rộng, tiến tới tất cả các giảng viên giảng dạy các môn học trong lĩnh vực hình sự đều có kỹ năng, kinh nghiệm về nghiệp vụ kiểm sát.

- *Hai là*, tích cực tranh thủ lợi thế ngành để phát triển tính thực tiễn và kỹ năng nghiệp vụ trong đào tạo và nghiên cứu khoa học đối với các môn thuộc lĩnh vực hình sự. Để đáp ứng yêu cầu nâng cao tính thực tiễn và tính nghề nghiệp trong

đào tạo, bồi dưỡng, giảng viên giảng dạy các môn học về hình sự và kiểm sát hình sự phải có hiểu biết và kinh nghiệm thực hành quyền công tố, kiểm sát giải quyết các vụ án hình sự. Tuy nhiên, đội ngũ giảng viên của Nhà trường đa số có tuổi đời, tuổi nghề còn trẻ, hầu hết mới được tuyển dụng từ khi Trường ĐHKSHN được thành lập, nguồn tuyển dụng chủ yếu từ sinh viên mới tốt nghiệp hoặc giảng viên luật của một số cơ sở đào tạo. Vì vậy, các thầy cô cần có thời gian để trau dồi tri thức lý luận về thực hành quyền công tố và kiểm sát hình sự, cũng như có sự học hỏi, cọ xát nhất định đối với thực tiễn nghiệp vụ kiểm sát. Hơn nữa, giảng viên của Nhà trường đa số chưa trải qua vị trí Kiểm sát viên hoặc không thể được bổ nhiệm Kiểm sát viên do giữ ngạch viên chức. Điều này khiến họ càng khó khăn trong việc tiếp cận và trau dồi chuyên môn, nghiệp vụ kiểm sát. Muốn vậy, Nhà trường phải tích cực tranh thủ nguồn lực trong ngành như mời giảng viên thỉnh giảng ở các đơn vị nghiệp vụ, liên hệ các đơn vị nghiệp vụ hoặc Viện kiểm sát địa phương hỗ trợ các vấn đề về nghiệp vụ kiểm sát. Để làm được điều này, Viện kiểm sát nhân dân tối cao cần có cơ chế phù hợp để khuyến khích, thu hút nhiều hơn các cá nhân là người có kinh nghiệm thực tiễn tham gia, cộng tác cùng với Nhà trường.

- *Ba là*, lựa chọn một số nội dung trọng tâm, trọng điểm trong đào tạo, bồi dưỡng và nghiên cứu khoa học lĩnh vực hình sự, kiểm sát hình sự để đầu tư chuyên sâu, từ đó tạo nên thế mạnh và “điểm nhấn” cho Nhà trường. Trong lĩnh vực hình sự, lựa chọn một số vấn đề nổi cộm, thường có cách nhận thức, áp dụng không thống nhất trong thực tiễn. Trong tố tụng hình sự, lựa chọn những giai đoạn tố tụng có tầm quan trọng, quyết định đến chất lượng giải

quyết vụ án. Trong thực hành quyền công tố, kiểm sát điều tra, kiểm sát xét xử, lựa chọn những hoạt động nghiệp vụ mang tính chủ đạo,... Trên cơ sở đó, Trường tập trung xây dựng những chuyên đề trọng tâm, có chất lượng tốt để thu hút sự quan tâm của người học.

- *Bốn là*, đổi mới phương pháp giảng dạy đối với các môn học về nghiệp vụ kiểm sát, theo hướng chia lớp học thành nhiều nhóm nhỏ và áp dụng phương pháp giảng dạy có tính tương tác nhiều hơn từ phía người học. Các môn học nghiệp vụ kiểm sát là những môn đòi hỏi tính ứng dụng, thực hành cao, bởi vậy cần giảm thời gian học lý thuyết, tăng thời gian thực hành, trong đó bố trí nhiều nhóm nhỏ để thúc đẩy sự tương tác giữa giảng viên với học viên, sinh viên. Cùng với đó, tăng cường sử dụng các tình huống trong giảng dạy, dùng tình huống giả định để đào tạo kỹ năng giải quyết thực tiễn cho người học.

- *Năm là*, đổi mới hình thức nghiên cứu khoa học theo hướng mở rộng loại hình nghiên cứu mang tính ứng dụng. Bên cạnh việc nghiên cứu khoa học theo các hình thức truyền thống và phổ biến (như đề tài, hội thảo, bài báo khoa học...), có thể đổi mới với hình thức nghiên cứu đặc thù như: tổng hợp, nghiên cứu các vấn đề vướng mắc trong thực tiễn công tác kiểm sát; dựa trên cơ sở lý luận và nghiên cứu kinh nghiệm thực tế để đưa ra những khuyến nghị có tính chất tham khảo. Để làm được điều này, Nhà trường cần tăng cường phối hợp với các Viện kiểm sát địa phương nhằm tổng hợp các vấn đề vướng mắc, bất cập, kết hợp với các đơn vị nghiệp vụ Viện kiểm sát nhân dân tối cao để tham khảo quan điểm giải quyết. Trên cơ sở đó, Nhà trường đưa ra quan điểm cuối cùng. Kết quả nghiên cứu này vừa có tính ứng

dụng cao, vừa góp phần đào tạo kiến thức thực tiễn cho đội ngũ giảng viên, giúp họ nhận thức sâu sắc hơn các vấn đề lý luận.

- *Sáu là*, tăng cường hợp tác để học hỏi kinh nghiệm trong đào tạo, nghiên cứu khoa học pháp lý nói chung, về đào tạo, nghiên cứu khoa học tư pháp công tố nói riêng. Trong xu hướng mở rộng quan hệ hợp tác về mọi lĩnh vực, việc mở rộng quan hệ hợp tác trong đào tạo và nghiên cứu khoa học cũng là một xu thế tất yếu. Nhà trường và đơn vị chuyên môn cần tăng cường hợp tác với các cơ sở đào tạo luật trong nước về lĩnh vực hình sự để học hỏi, chia sẻ kinh nghiệm giảng dạy, nghiên cứu khoa học pháp lý nói chung. Đặc biệt, với sự giúp đỡ của Viện kiểm sát nhân dân tối cao, cần tăng cường hoạt động hợp tác quốc tế để có thêm tri thức, kinh nghiệm từ các nền tư pháp tiên tiến trên thế giới, nhất là những quốc gia có nền công tố mạnh để học hỏi kinh nghiệm giải quyết án hình sự, kinh nghiệm đào tạo các chức danh tư pháp nhằm áp dụng vào thực tiễn của Nhà trường.

Có thể nói, hoạt động giảng dạy và nghiên cứu khoa học trong lĩnh vực hình sự và kiểm sát hình sự tại Trường ĐHKSHN thời gian qua đã đạt được nhiều kết quả tích cực, góp phần quan trọng vào việc thực hiện nhiệm vụ chính trị của Nhà trường và ngành Kiểm sát nhân dân. Những thành tích đó không chỉ là sự quan tâm, chỉ đạo sát sao của Đảng ủy, Ban Giám hiệu Nhà trường, mà còn là nỗ lực của từng giảng viên Khoa Pháp luật hình sự và Kiểm sát hình sự. Tuy phía trước còn nhiều khó khăn, thách thức, nhưng thầy và trò Trường ĐHKSHN sẽ cùng phấn đấu để hoạt động giảng dạy, nghiên cứu khoa học trong lĩnh vực hình sự và kiểm sát hình sự thực sự hiệu quả, thực chất trong những năm tới./.